

Rozwijanie zainteresowań czytelniczych uczniów

Przez ZAINTERESOWANIE CZYTELNICZE rozumie się skłonność, tendencję do systematycznego, świadomego poszukiwania, a następnie czytania książek z określonej dziedziny wiedzy, natomiast przez ZAMIŁOWANIA CZYTELNICZE – skłonność o charakterze nawykowym do zajmowania się czytelnictwem określonego rodzaju książek (W. Goriszowski).

Oddziaływanie książki na psychikę jest wielostronne: przekazuje wiedzę o świecie, ma wpływ na wolę i uczucia, na krystalizowanie zainteresowań, kształtowanie postawy życiowej i charakteru. Może stać się drogowskazem i przyjacielem dziecka. Taki wpływ może mieć książka tylko wtedy, gdy wspomaga ją rozumne oddziaływanie wychowawcze.

Rozwój zainteresowań czytelniczych ma ogromne znaczenie w ogólnym rozwoju psychospołecznym dziecka. Zawarte w książkach treści poznawcze korzystnie wpływają na zwiększenie się jego wiedzy na temat siebie oraz otaczającego świata. Obcowanie z literaturą od najwcześniejszych lat umożliwia dziecku nauczenie się swego rodzaju alfabetu emocji, uwrażliwia, bowiem i uczy identyfikowania się z przeżyciami bohaterów czytanych książek. Wzmaga także koncentrację, umiejętność analizy faktów oraz wzbogaca zainteresowania dziecka.

W jaki sposób zorganizować dziecku kontakt z literaturą, tak by był dla niego przyjemny, interesujący i dostosowany do jego potrzeb rozwojowych?

Jest to, zatem pytanie o racjonalny dobór form i metod pracy, tak by ich zastosowanie wpływało w sposób korzystny na zwiększenie zainteresowań czytelniczych młodych czytelników. Niezmiernie istotna jest w tym przypadku umiejętność i staranna kompozycja metod i środków wspomagających zainteresowanie dziecka światem książki. Wśród nich możemy wyróżnić:

- **opowiadanie i głośne czytanie ciekawej książki**
- **prowadzenie dzienniczka lektury**
- **konkursy czytelnicze**
- **drama i inscenizacja**
- **kontakt z literaturą poprzez środki przekazu kultury**

Czytanie i opowiadanie - to czynności pobudzające u dzieci zainteresowanie książką. Dobór odpowiedniego tekstu pobudza aktywność dziecka i wpływa na jego zachowanie, wytwarza odpowiedni nastrój oraz pozwala na nawiązanie specyficznej relacji, w której dziecko i czytający wspólnie odbierają i przeżywają zawarte w książce treści. W jej wyniku możliwa staje się rozmowa, której przedmiotem jest literatura.

Głośne czytanie nauczyciela stosuje się wtedy:

- gdy chcemy wywołać większe przeżycia uczuciowe,
- gdy chcemy poddać dzieci urokowi i nastrojowi utworu,
- gdy pragniemy przekazać piękno jego formy oraz zachęcić do opanowania ładnego czytania (głośne czytanie nauczyciela stanowi wzór czytania dla uczniów).

Odpowiednio przeczytany lub opowiedziany fragment utworu pobudza dziecięcą wyobraźnię i zachęca do sięgnięcia po niego.

Czasem nauczyciel może wykorzystać nagranie tekstu literackiego na taśmie lub płycie zwalniając tym samym samego siebie z czytania.

Oprócz głośnego czytania utworu przez nauczyciela, metodą bardzo przydatną w młodszych klasach jest czytanie "pod kierunkiem" oraz z podziałem na role. Daje ono szerokie możliwości doskonalenia techniki czytania, a także urozmaica pracę z tekstem.

Bardzo lubianą formą obcowania dziecka z lekturą jest żywe opowiadanie nauczyciela. Jeśli nauczyciel jest czynnym opowiadaczem to znaczy, że przeżywa wraz ze słuchaczem wydarzenia, razem z nim się cieszy, razem z nim smuci, martwi się, to wtedy zostaje nawiązana silna więź między nauczycielem a wychowankiem. Dziecko wyczuwa wtedy, że nauczyciel naprawdę uczestniczy w tych wydarzeniach.

Do czytania jak i opowiadania muszą być stworzone odpowiednie warunki, a może inaczej odpowiedni klimat, w którym to dziecko wraz z nauczycielem przeżyje oderwanie się od rzeczywistości po to, aby udać się w świat bohaterów opowiadań, baśni, czy też ulec nastrojowi pięknie czytanej wiersza.

Dzienniczek lektur - jest niezwykle przydatnym elementem w pracy pedagoga rozwijającego zainteresowania czytelnicze dzieci. Umożliwia on nie tylko kontrolę nad ilością i jakością czytanej przez dziecko literatury, ale przede wszystkim rozwija systematyczność i odpowiedzialność dziecka, która jest niezmiernie ważna dla utrzymania stałego kontaktu dziecka z lekturą. Dziecko w prowadzeniu swojego dzienniczka może wykazać się inwencją i kreatywnością. Może go, bowiem wzbogacać, wedle własnego uznania o własnoręcznie wykonane rysunki, wycinanki itp. Różne mogą być sposoby prowadzenia dzienniczka, zależy od pomysłowości nauczyciela oraz od pomysłów uczniów. Muszą one jednak zawierać podstawowe informacje dotyczące książki według programu języka polskiego dla danej klasy.

Konkursy czytelnicze - stanowią formę kontaktu z książką wzbudzającą niezwykle emocje. Bazują one, bowiem na naturalnej potrzebie współzawodnictwa. Dziecko przystępując do konkursu czytelniczego ma okazję wykazać się wiedzą i korzystnie zaprezentować na tle grupy swoimi wiadomościami z zakresu danej lektury.

O skuteczności konkursów na pewno decyduje ich urozmaicenie i uatrakcyjnienie. W tym celu można obok pytań sprawdzających wiadomości polecić rozwiązanie krzyżówki, rebusów, szarad, ułożenie układanki z pociętych obrazków. Urozmaiceniem będzie również zaśpiewanie piosenki, naśladowanie głosów zwierząt, narysowanie jakiegoś zwierzęcia.

Ze względu na stopień aktywności uczestników, konkursy można podzielić na:

- sprawdzające czytanie(konkursy błyskawiczne)
- propagujące literaturę(konkursy krótkoterminowe i długoterminowe)
- wymagające od uczestnika samodzielnej pracy.

Konkursy czytelnicze przybierają rozmaite formy organizacyjne:

- konkursy plakatowe,

- quizy(pytania i odpowiedzi),
- turnieje(współzawodnictwo),
- olimpiady,
- gry i zabawy konkursowe,
- wykonanie ilustracji do książki,
- recytacja poezji lub prozy,
- napisanie dalszego ciągu opowiadania, napisanie wiersza,
- układanie opowiadań twórczych i swobodnych tekstów na podstawie lektury,
- wykonanie książeczki.

Konkursy mogą być organizowane zarówno przez nauczyciela - bibliotekarza jak też nauczyciela kształcenia zintegrowanego czy nauczyciela języka polskiego. Ważne jest jednak, aby organizator konkursów zręcznie przeplatał konkursy typu rozrywkowego z konkursem typu kształcącego. Istotne jest również stopniowanie trudności przy organizowaniu konkursów. Najpierw konkursy łatwe, które nie wymagają wysiłku, a dopiero później trudniejsze, długotrwałe, o przewadze elementów kształcących.

Drama i inscenizacja - drama ma duże znaczenie w edukacji. Techniki dramy pozwalają kształcić język mówiony dziecka przy wykorzystaniu takich form jak: charakterystyka postaci literackich i rzeczywistych, opis wewnętrznych przeżyć postaci literackich, czy też dyskusje w zespołach dzieci.

Pracę z dramą należy rozpoczynać od technik najprostszych po przedstawienia improwizowane.

Popularne techniki dramy to:

- bycie w roli -" polega głównie na tym, że dziecko jest sobą w nowej, nieznannej mu, odmiennej od codziennego życia sytuacji, lub stara się być w sytuacji jakiejś określonej postaci,
- rozmowa - technika ta pozwala zrozumieć przeżycia, a jednocześnie sprzyja kształtowaniu wypowiedzi dziecka,
- wywiad - może być dwuosobowy, a także z grupą osób, na przykład jedno dziecko występuje w roli dziennikarza przeprowadzającego wywiad z uczestnikami wyprawy polarnej z okazji omawiania lektury Centkiewiczów" Zaczarowana zagroda ", a pozostałe dzieci występują w roli uczestników tejże wyprawy,
- etiudy pantomimiczne - mogą to być zabawy z wyobrażonymi przedmiotami, ilustrowanie ruchem zjawisk przyrodniczych, czy ekspresyjne, sugestywne wyrażanie uczuć
- " rzeźba " - dziecko wykorzystuje" mowę ciała " - gest, mimikę twarzy, przyjmuje określoną pozę na przykład jakiegoś bohatera z opowiadania czy lektury,
- list - jest jedną z form techniki bycia w roli." Odczytanie listu bohatera literackiego może stanowić punkt wyjścia do poznania utworu oraz zrozumienie motywów postępowania postaci literackich. List może być odczytywany w rolach: bohatera, który napisał list, adresata - przyjaciela itp.
- improwizacje - to scenki. Inscenizacje improwizowane są często oparte na osnowie opowiadania nauczyciela, lub na podstawie utworu literackiego. Przedstawienie improwizowane dostarcza uczestnikom głębokich przeżyć. Mogą tu być wykorzystane kostiumy dla dzieci i przedmioty charakterystyczne dla występujących postaci,
- inscenizacja - odpowiednio przeprowadzona daje uczniom duże korzyści. Przede wszystkim jest wyrazem przeżycia utworu. Przeżycie nie ogranicza się do

zrozumienia sensu całości, sięga daleko głębiej. Polega ono na poznawaniu osób w utworze występujących, na nawiązaniu niejako z nimi bliższej znajomości, która umożliwia wycucie cech danej osoby, motywów jej czynów. Inscenizacja daje możliwość wprowadzenia w sposób naturalny śpiewu, muzyki oraz szeroko pojętego ruchu jako tła ekspresji słownej. Za pomocą inscenizacji możemy rozwiązać wiele problemów wychowawczych.

Współczesna literatura stanowi bazę dla licznych adaptacji teatralnych lub filmowych. Taka forma odbioru literatury jest bardzo lubiana przez dzieci, ponieważ oddziałuje na wszystkie ich zmysły. Oglądanie teatralnej czy filmowej adaptacji tekstu literackiego powinno łączyć się z lekturą książki. Jest to jedna z najbardziej skutecznych form przeżycia literatury, pozostawienia trwałych środków w dziecięcych umysłach, a tym samym osiągnięcie oczekiwanych efektów procesu kształcenia i wychowania.

Atrakcyjną formą upowszechniania utworów literackich jest również prasa dziecięca. Treść czasopism przedstawia różną wartość dla różnych dzieci. Jedni szukają w nich baśni, inni bajek i wierszy. Inni znów kupują je ze względu na krzyżówki, rebusy, zagadki, które uwielbiają rozwiązywać. Dziecięce czasopismo wzmacnia ciekawość, gdyż stanowi ono oczekiwaną nowość i niespodziankę.

Dzisiejsze czytelnictwo powinno wiązać się z prasą, radiem, telewizją, internetem.

Ważnym czynnikiem kształtującym zainteresowania czytelnicze uczniów jest zapewnienie im dostępu do książek. Spośród instytucji udostępniających dzieciom książki na pierwszy plan wysuwają się biblioteki klasowe, szkolne, miejskie. Kontakt z bibliotekami powinien być częsty i swobodny. Uczniowie wypożyczający książki z biblioteki szkolnej czy miejskiej czują się bardziej dorośli, mają możliwość zetknięcia się z nowymi formami pracy obowiązującymi w bibliotekach, mogą bezpośrednio dotrzeć do półki oraz wybrać odpowiednią książkę.

Przedstawione powyżej metody pracy przyczyniające się do zwiększenia zainteresowań czytelniczych nie wyczerpują oczywiście palety środków. Nie można jednak zapominać, iż prawidłowe nawyki czytelnicze kształtuje również środowisko rodzinne, rówieśnicze i lokalne, w jakim dziecko funkcjonuje. Dlatego tak istotne w procesie wychowania młodego czytelnika jest oddziaływanie wspierające lub korygujące na wszystkie te sfery. Pole do działania w tym zakresie mają przede wszystkim takie instytucje jak szkoła, biblioteka, domy kultury, a także massmedia.

Opracowanie: mgr Dorota Dorobisz

Bibliografia:

- Lenartowska K., Świętek W.: "Lektura w klasach I-III" WSiP Warszawa 1987
- Lenartowska K., Świętek W.: "Praca z tekstem w klasach I-III" WSiP Warszawa 1987
- Patzerowa M.: "Lektura uczy, bawi, wychowuje" PZWS Warszawa 1973
- Przećławska A.: "Literatura dla dzieci i młodzieży w procesie wychowania" WSiP Warszawa 1985
- Papuzińska J.: "Inicjacje literackie" WSiP Warszawa 1981